

2024

Blekingeblåddran

Föreningen Blekinges Flora

Föreningen Blekinges

Föreningen Blekinges Flora bildades för att främja den botaniska verksamheten i landskapet. Föreningen grundades 1994 som en fortsättning på det nyligen avslutade inventeringsprojektet. Vi har möten två gånger per år med föredrag och dessutom exkursioner på våren, sommaren och hösten. Vi ägnar oss åt både blomväxter och olika kryptogamgrupper (mossor, lavar, svampar, alger). Föreningen har dessutom floraväktarverksamhet. 1998 startade föreningen ett svampprojekt med syfte att inventera främst storsvampar, men även i viss mån mikrosvampar. Vi deltar också i de vilda blommornas dag, med lokala exkursioner i juni månad.

För att bli medlem kan du betala årsavgiften på 100 kr (20 kr för familjemedlem) till bankgiro: 5704-5205 eller via swish till: 123 161 3090. Ange namn, adress och mejladress, samt att du är ny medlem. Alternativt kan du höra av dig till någon i styrelsen.

Ordförande: Lars Fröberg
Sofiaparken 4E, 222 41 Lund
tfn 076-848 9945
larsfroberglund@gmail.com

Kassör: Jonas Warhammar
Ekdalav. 8, 373 32 Nättraby
Tfn: 070-910 8716
jonas.warhammar@lansstyrelsen.se

Protokollsekreterare: Åke Widgren
Ronnebyg. 10, 371 12 Karlskrona
tfn 0709-831 449
cotula@gmail.com

Floraväktaransvarig: Åke Widgren
Kontaktuppgifter, se ovan.

Programsekreterare: Johan Wolgast
Hunnemarav. 7, 374 34 Karlshamn
tfn 0708-154424
johanwolgast@yahoo.co.uk

Svampprojekt: Jonny Svensson
Karsåhult, Pl 81, 360 10 Ryd
tfn: 0459-833 45
jonny.g.a.svensson@gmail.com

Föreningens hemsida:
www.blekigesflora.se

Blekingebläddran

För innehåll och författarinstruktioner, se bakpärmens insida

Redaktör: Lars Fröberg, Sofiaparken 4E, 222 41 Lund
tlf: 076-848 9945

Redaktionskommitté: Joakim Hemberg, Åke Widgren

Omslagsbild. Avenbokbestånd vid Fornanäs, Ronneby med bl.a. Klippzonlav och stiftklotterlav.
Foto J. Hemberg.

Förord

Flera saker inträffar nu på botanikfronten i Blekinge. Nästa år kommer vi att hålla i Botanikdagarna i Blekinge, dvs. den årliga sammankomsten inom Svenska Botaniska Föreningen då landets botanister träffas för exkursioner och föredrag under tre dagar. Den andra händelsen är att artdelen av Blekinges flora har lagts ut på Botanikportalen. Detta är en portal där man kan finna växtfoton, lokaluppgifter (från Artportalen och Virtuella herbariet), bestämningsnycklar för svåra grupper, samt artuppgifter från de moderna landskapsflororna. Gå in på <www.botanikportalen.se> och kolla.

Årets Blekingebläddra innehåller en artikel som presenterar rödlistade och andra sällsynta lavar och svampar på avenbok. Joakim Hemberg berättar om detta intressanta trädslag, som har sina största bestånd i Blekinge. Åke Widgren rapporterar om ett återfynd av östkustarv. Det är en liten nejlikväxt som i landskapet tidigare endast varit känd på ruderatmark i Karlskrona, men som nu är funnen i naturlig torr strandängsvegetation i östra Blekinge. Han berättar även om ett nyurskiljt björnbär, som har sin tyngdpunkt i Blekinge, fintandat björnbär. Jonny Svensson förtäljer om svampar i sandtallskogar och på sanddyner. Det är miljöer som kan tyckas vara fattiga på svamp, men som hyser en intressant så kallad 'funga' (svamparnas motsvarighet till blomväxternas 'flora'). Jag hoppas den nya säsongen kommer att bjuda på många spännande och trevliga upplevelser i florans (och fungans) värld.

Väl mött Lars Fröberg (ordförande och redaktör)

Avenbok

ett underskattat mångfaldsträd

Joakim Hemberg

Avenbok är ett sydligt trädslag i Sverige, vilket sällan uppmärksammas vid naturvårdssammanhang. Joakim vill slå ett slag för trädet som är ett viktigt substrat för både svampar och lavar. De två största skogsbestånden av avenbok finns i västra Blekinge och landets grövsta avenbok finns vid Bröstorps i östra Blekinge.

Avenboken *Carpinus betulus* skulle mycket väl kunna vara Blekinges landskapsträd (om inte eken fanns förstås). Tillsammans med Skåne och Öland har vi i Blekinge de största avenboksbestånden i landet. Vi har även stora arealer blandad ädellövskog där avenboken utgör ett markant inslag. Naturreservaten Listers-huvud, Hanö och Stiby backe i Sölvesborgs kommun är exempel på områden med stora avenboksdominerade skogar. Ryssbergets naturreservat i samma kommun domineras av bok men här finns även ett påtagligt inslag av avenbok. Det blivande naturreservatet Jämsunda i Karlskrona kommun är ett exempel på ett stort sammanhängande område med blandskog av avenbok, ek och lind. I Karlskrona kommun ligger också Alnaryds naturreservat där det vid högsta kustlinjen finns en magnifik blockrik sluttning med avenboksdominerad skog. Dessa stora områden kompletteras av mängder av mindre områden med stort inslag av avenbok. Exempel på biotopskyddsområden med mycket avenbok är Snöfleboda (Olofströms kommun) Elleholm (Karlshamns kommun) och

Fornanäs (Ronneby kommun). Gemensamt för alla dessa områden, stora som små, är att de har mycket höga naturvärden och att en stor del av dessa värden är starkt knutna till avenbok. Min uppfattning är att avenbokens betydelse för biologisk mångfald är starkt underskattad och samtidigt är det ett trädslag som i det närmaste ses som ett "ogräs" i produktionsskog. I blandad ädellövskog gallras avenboken ofta bort oavsett om syftet med gallringen är naturvård eller skogsproduktion. Jag tror att detta är ett misstag som kan stå oss dyrt i framtiden.

Släkt med hassel

Avenboken tillhör familjen hasselväxter *Corylaceae* och är således inte särskilt nära släkt med den vanliga boken. Till Sverige kom avenboken från söder för ca 4000 år sedan som ett av de sist invandrande lövträden. Avenbokens utbredning i Sverige sträcker sig idag från södra Halland genom Skåne, södra Småland och Blekinge och över till mellersta Öland. Trots att den var ett av de sista lövträden som vandrade in så finns det troligen en del gamla

Fig. 1. En av Sveriges grövsta avenbocar vid Skuremåla naturreservat. Foto J. Hemberg.

skogsekosystem där avenboken har mycket lång kontinuitet. En enskild avenboksstam blir sällan mer än 150–200 år gammal, men vissa stora stubbskottsbuketter kan kanske vara flera hundra år gamla, vilket innebär att trädindividet är lika gammalt. I förmågan att skjuta stubbskott påminner avenboken mycket om den nära släktingen hassel. Sveriges grövsta avenbok finns i Bröstorp nära Tving och mäter ca 150 cm i brösthöjdsdiameter. Tyvärr har den delvis brutits sönder under senare år (Fig. 1).

Lundarnas träd

Avenbokens förna är neutral till basisk, vilket gör den till ett viktigt träd i blandskog med bok, som har en sur förna som bryts ner långsamt. I bestånd med inslag av avenbok är markens pH ofta något högre än i rena bok- och ekbestånd, vilket kan avspeglar sig i en rikare kärlväxtflora med lundväxter som blåsippa, myskmadra, vårärt och lundslok. I för övrigt ganska mager bok- eller ekdominerad skog hittar man ofta dessa arter i partier med inslag av avenbok. Sannolikt gör avenbokens

positiva effekter på marktillståndet att boken och eken växer bättre och kan därmed bidra till att höja ett områdes virkesproduktion. Detsamma gäller sannolikt också när avenboken växer tillsammans med ek som också har en förna som bryts ner långsamt. I ekbestånd bidrar även ett underbestånd av avenbok till att förbättra ekens virkeskvalité genom att utgöra ett stamskydd som förhindrar vattskottsbildning.

Viktig för flera rödlistade lavar och svampar

Avenbokens barkkemi påminner om bokens, men har möjligen ett något högre pH-värde. Många krävande lavar verkar kolonisera avenbok före bok, vilket dels kan bero på gynnsammare barkkemi, men kanske också på att avenboken relativt tidigt stannar i tillväxten och blir ett s.k. senvuxet träd. Senvuxna träd har oftast en betydligt rikare epifytflora än träd som har en hög tillväxt. I Blekinge är avenboken ett mycket viktigt värdträd för några av Sveriges mest hotade lavar som liten ädellav *Megalaria laureri*, klippzonlav *Entelographa hutchinsiae* (Fig. 2) och

Fig. 2. Klippzonlav *Enterographa hutchinsiae*. Foto J. Hemberg.

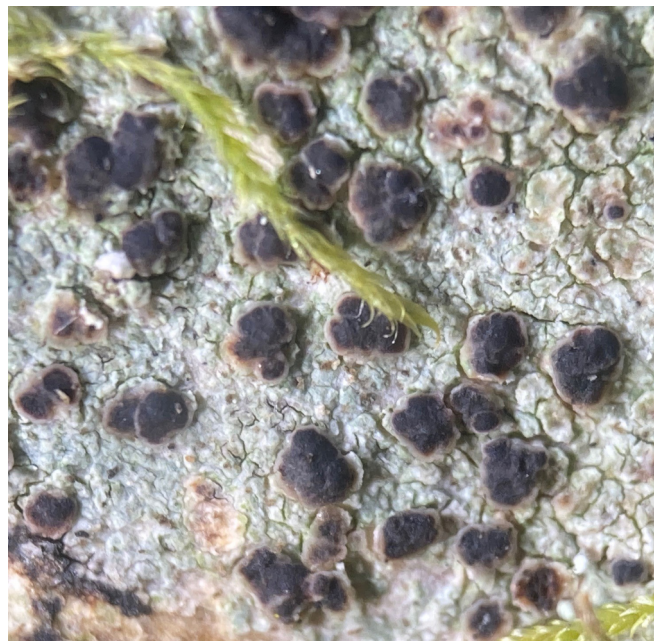

Fig. 3. Liten ädellav *Megalaria laureri*. Foto J. Hemberg.

askvårtlav *Pyrenula nitidella* (Fig. 4) Samtliga är rödlistade i kategorin "starkt hotad" (EN). Blekinges populationer av de två förstnämnda arterna är med stor sannolikhet de största i landet. Runt 50 procent av Blekinges population av liten ädellav växer på gamla senvuxna avenbocar. Motsvarande siffra för klippzonlav är mer än 90 procent! Askvårtlav är endast känd från två aktuella lokaler i Blekinge. Vid Skallahult norr om Nättaby växer den på en ask som är döende eller död i askskottsjuka. Därmed är även laven dödsdömd. Vid Härstorp i Ronneby upptäcktes 2019 stora bålar av arten på en gammal avenbok. Här har den troligen goda förutsättningar att leva kvar under lång tid framöver.

I Ryssbergets naturreservat norr om Sölvesborg påträffades 2011 en liten bål av granlundlav *Bacidia laurocerasi* (EN) på en gammal avenbok. Arten hade då sedan länge varit känd från ett fåtal bokstammar i samma område, men dessa är nu döende eller döda. Avenboken är dock vital, vilket ger ett visst hopp för

artens framtid i länet.

Ovan beskrivna arter är mycket sällsynta och exklusiva, men barken på Blekinges avenbocar utgör även ett viktigt substrat för något vanligare "bokarter" som bokvårtlav *Pyrenula nitida* (NT) och bokkantlav *Lecanora glabrata* (NT). Hård blottad avenboksved verkar vara det absoluta favoritsubstratet för orangepudrad klotterlav *Alyxoria ochrocheila* (NT).

Avenboken bildar mykorrhiza med ett stort antal svampar, varav flera är sällsynta och rödlistade. Några exempel på arter som förekommer i Blekinge är avenbokskremla (NT), praktfingersvamp (VU), blek fingersvamp (NT), rostfotad fingersvamp (VU; Fig. 5) och grå taggsvamp (NT). I Mittlandskogen på Öland finns ett flertal ovanliga spindlingar *Cortinarius spp.* som växer tillsammans med avenbok och hassel. Vissa av dessa arter skulle mycket väl kunna finnas i Blekinges äldre avenbokskogar på kalk respektive grönsten (t.ex. Listershuvud och Jämsunda). Bland ovanliga vedsvampar på avenbok kan nämnas luddhorn *Xy-*

Fig. 4. Askvårtlav *Pyrenula nitidella* i mitten flankerad av två ex bokvårtlav *Pyrenula nitida*. Foto J. Hemberg.

Fig. 5. Rostfotad fingersvamp *Ramaria batavillei*. Foto J. Hemberg.

Tabell. Rödlistade lavar som i Blekinge växer på avenbok. För de arter som markerats med fetstil är avenboken det viktigaste trädslaget.

Art	Hotkategori
Orangepudrad klotterlav <i>Alyxoria ochrocheila</i>	NT
Granlundlav <i>Bacidia laurocerasi</i>	EN
Rosa lundlav <i>Bacidia rosella</i>	VU
Klippzonlav <i>Enterographa hutchinsiae</i>	EN (Fig. 2)
Ädelkronlav <i>Gyalecta carneola</i>	VU
Bokkantlav <i>Lecanora glabrata</i>	NT
Violettgrå porlav <i>Lepra multipuncta</i>	NT
Lunglav <i>Lobaria pulmonaria</i>	NT
Liten ädellav <i>Megalaria laureri</i>	EN (Fig. 3)
Stiftklotterlav <i>Opegrapha vermicellifera</i>	NT
Matt pricklav <i>Pachnolepia pruinata</i>	NT
Bokvårtlav <i>Pyrenula nitida</i>	NT
Askvårtlav <i>Pyrenula nitidella</i>	EN (Fig. 4)
Kort parasitspik <i>Sphinctrina turbinata</i>	EN

laria corniformis (EN) som i Blekinge endast är funnen på avenbokslågor i Alnaryds naturreservat.

Avslutningsvis ska tilläggas att ett stort antal insekter (flera hundra) är mer eller mindre beroende av avenbok, inte minst inom grupperna fjärilar och skalbaggar. Avenbokens fauna är dock ett ämne för en annan tidskrift.

Referenser

Almgren, G. Jarnemo, L. Rydberg, D. Våra ädla lövträd. Skogsstyrelsens förlag 2003

Brunet, J. Underbestånd i svenska ekskogar – sammansättning, struktur och potential för virkeskvalitet, markvård och biologisk mångfald. SLU, Alnarp 2013

Nitare, J. Naturvårdsarter –
indikatorer på skyddsvärd skog,
Skogsstyrelsen 2019

Rödlistade arter i Sverige 2020,
ArtDatabanken SLU

Blekinges flora på Botanikportalen

Botanikportalen

Hem Sök Nordens kärlväxter Provinsfloror Taxonomi Fotogalleriet Observationer

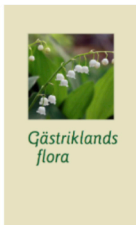
Blekinges Flora
Fröberg, L. (Red.) (2006). *Blekinges Flora*. Svenska Botaniska Föreningen.

Bohusläns Flora
Blomgren, E. m.fl. (red.) 2011: *Bohusläns flora*. Föreningen Bohusläns Flora.

Floran i Skåne.
Tyler, T. m.fl. (red.) 2007. *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning*. Lund

Gästriklands flora
Ståhl P., 2016 – SBF-förlaget, Uppsala.

Hallands Flora
Georgson, K. et al. 1997: *Hallands flora*. [Flora of Halland.] Lund.

Hälsinglands flora
Delin A., Larsson A., Wannberg B. 2019 - SBF-förlaget, Uppsala

Nu är artdelen till Blekinges flora utlagd på Botanikportalen. Texterna från 12 floror finns tillgängliga på adressen <<https://botanikportalen.se/floror>>. För Blekinges del har Lars Fröberg redigerat och gjort några justeringar och rättelser,

så att innehållet är uppdaterat och mer lättläst. Dessutom är några nyheter inlagda. Man kan lätt växla mellan olika floror för att se vad som är skrivet om en art.

Östkustarv återfunnen i Blekinge

Åke Widgren

Östkustarv är en sällsynt art som tidigare endast hade ett par förekomster i Karlskrona fram till 1935. Förra året upptäckte emellertid Åke Widgren arten överraskande på en torr havsstrandäng på Möcklö. Den har en totalutbredning i södra Norden, men är troligen lätt förbisedd och värd att söka efter på nya lokaler.

Östkustarv *Cerastium subtetandrum* är en liten arvväxt som i Sverige har sin huvudsakliga utbredning på Öland och Gotland, där den är relativt vanlig. Det finns också ett mindre antal lokaler i södra och östra Skåne, men i övrigt saknas aktuella fynd i landet. Arten är även känd från Småland (senast sedd 1949) och Blekinge (senast sedd 1935), där den har bedömts som försvunnen. Östkustarv är väldigt lik västkustarv *C. diffusum*, och skiljs från denna på bland annat ljusare grön färg och längre foderblad. De båda har ofta betraktats som underarter av samma art, men räknas nu som skilda arter. Västkustarv har sin utbredning begränsad till västkusten (från Halland och norrut). Östkustarv kan också förväxlas med de vanligare arterna klibbarv *C. glutinosum* och vårarv *C. semidecandrum*. Det som främst skiljer östkustarv från de sistnämnda är att den helt saknar hinnkant på stödbliden, och att en stor andel av blommorna, särskilt den nedersta (först utslagna), är 4-taliga (Fig. 1; Artdatabanken 2023).

Östkustarv förekommer främst i naturbetesmarker, till exempel torra re delar av havsstrandängar (bland annat torra myrtuvor), men kan även

växa på ruderatmarker. Den trivs i ytor med störning, till exempel vid kreatursstigar. Arten har tidigare varit rödlistad, åren 2000–2009 som sårbar (VU) och 2010–2019 som nära hotad (NT). Vid rödlisterevideringen 2020 bedömdes östkustarv som livskraftig (Artdatabanken 2023). Att arten inte längre är rödlistad beror på att det under senare år påträffats ett mycket stort antal lokaler på främst Öland. Även om östkustarven inte är rödlistad längre, så är den konkurrenssvag och förvinner om hävden upphör. Att arten försvunnit från sina småländska lokaler, till exempel vid Stensö och Värnanäs, beror med all säkerhet på igenväxning (Edqvist & Karlsson 2007).

Detaljuppgifterna om de gamla lokalerna i Blekinge är knapphändiga, men troligen utgjordes de av ruderatmarker. Arten samlades dels vid Kungshall på Stumholmen (ett stort antal fynd mellan 1860 och 1898), dels vid Örlogsväret (1935; Fröberg 2006). Man kan misstänka att östkustarven, liksom flera andra "ölandsarter" på dessa lokaler, blivit ofrivilligt införd med sjöfart och frakt av kalksten från Öland. Arten har tidigare även uppgivits från Hanö och

Fig. 1. Bestånd av östkustarv i strandängen vid Torstäva den 28 maj 2023. Man kan ana i bilden att en del av plantorna har 4-taliga blommor. Foto: Åke Widgren

Kristianopel, men beläggen härifrån är ombestämda.

Den 28 maj 2023 besökte jag de artrika havsstrandängarna vid Torstävaviken öster om Karlskrona i hopp om att återfinna och floravakta några kända lokaler för rödsäv *Blysmus rufus* och plattsäv *B. compressus*. Rödsäven lyste med sin frånvaro medan plattsäven fanns i riklig mängd på tre lokaler. På väg genom betesmarken fick jag syn på en småvuxen, nästintill överblommad arv som fick mig att reagera. Den växte i stora fläckar i en torr del av strandängen (Fig. 2), och jag kom direkt att tänka på östkustarv som jag sett växa precis så på Öland. När jag tittade närmare såg jag att plantorna till stor del hade 4-taliga blommor, och att stödbladen saknade hinnkant. Känslan var att jag troligen hade hittat östkustarv. När jag ett par timmar senare gick tillbaka genom strandängen hittade jag ytterligare en yta med spridda fläckar av samma växt, ungefär 30 meter från det förra.

Jag uppskattade att det fanns hundratals plantor på båda ställena. Ett par belägg fick följa med hem. Även om jag kände mig rätt säker på bestämningen ville jag ha den helt bekräftad. Jag lämnade så småningom mina belägg till Lars Fröberg, som strax före jul meddelade att det var östkustarv. Det var därmed första fyndet av arten i Blekinge på 88 år, och det första i naturlig miljö. Lars hade även noterat att kapselväggen på en av plantorna hade inslag av rödviolett färg, en karaktär som omnämns som typisk för de östsvenska populationerna av östkustarv enligt *Flora Nordica* (Jonsell 2001).

Att lokalen utgörs av naturlig miljö (havsstrandäng) är särskilt intressant. Det finns alltså ingen anledning att tro att den blivit ofrivilligt införd i sen tid. Det troligaste är att arten funnits här länge, men förbisetts. Utbredningsbilden väcker funderingar på om östkustarven är kalkgynnad. Den enda uppgift jag hittat som antyder att det kan vara så finns i Tyler

Fig. 2. Översiktsbild av lokalen vid Torstävaviken våren 2024. Foto: Åke Widgren

m. fl. (2007), som beskriver östkustarvens miljö som "mycket bas- och näringsrik". Det är svårt att bedöma hur kalkrik lokalen i Torstäva är, men den innehåller ytterligare några arter som man ofta ser i öländska strandbetesmarker. Plattsäv har tre skilda lokaler, av vilka den största hyser minst 10 000 skott. Andra "ölandsarter" i betesmarken är sydknutnarv *Sagina nodosa* subsp. *nodosa* (relativt sällsynt i Blekinge), stallört *Ononis spinosa* subsp. *hircina* (sällsynt i Blekinge), slankstarr *Carex flacca* (sällsynt i Blekinge utanför Listerlandet), plattstarr *C. disticha* och ängsstarr *C. hostiana*. Även hartmansstarr *C. hartmaninii* har en lokal i området (dock ej återfunnen under senare år).

Citerad litteratur

- ArtDatabanken 2023. Artfakta. Östkustarv *Cerastium subtetandrum*. <https://artfakta.se/artinformation/taxa/1868/detaljer>
- Edqvist, M, & Karlsson, T. 2007. *Smålands Flora*. SBF-förlaget. Uppsala.
- Fröberg, L. 2006. *Blekinges Flora*. SBF-förlaget. Uppsala.
- Jonsell (ed). 2001. *Flora Nordica 2*. Stockholm.
- Tyler, T. m. fl. (red.). 2007. *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning*. Lund.

Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371
12 Karlskrona
E-post: cotula@gmail.com

Sandtallskogens funga i Blekinge

Jonny Svensson

Sanddyner och tallhedar på sand är miljöer som man skulle tro var fattiga på svamparter, men så är icke alls fallet. Jonny Svensson presenterar här spännande fynd av svampar i sandmiljöer från både sydvästra och östra Blekinge med flera ovanliga arter.

Blekinges sandtallskogar har sitt ursprung från torra perioder under sen-glacial och postglacial tid. Några av dem har uppkommit efter intensivt nyttjande genom bete och vedtäkt. Västra Torsö är ett exempel på fossila flygsanddyner där problemet med sanddrift förvärrades av ökat utnyttjande. I Blekinge har vi 5 större områden räknade från väst till öst:

1. Sandviken (S) på 8 hektar

2. Västra Torsö (VT) på 35 hektar (natur-reservat)

3. Östra Torsö (ÖT) på 12 hektar

4. Sibbaboda sandtallskog (Si) på 20 hektar (nyckelbiotop)

5. Högasand (H; Fig. 1) på 95 hektar (naturreservat)

Sanden i dessa områden består till största delen av kvartskorn, som har mycket lågt innehåll av kalk och därmed lågt pH. För

Fig. 1. Högasand med öppna sanddyner är en gynnsam miljö för flera svamparter. Foto J. Svensson.

Fig. 2. Gul flugsvamp
Amanita gemmata.
Foto J. Svensson.

att se funga på marker med högt pH får man besöka t.ex. Lörby grustag, där man grävt sig ner till kalkhaltigt grus. Vegetation och trädslagsfördelning varierar något mellan de olika områdena. Några har planterats med olika arter av tall för att hindra sandflykt, både vanlig tall *Pinus sylvestris*, bergtall *P. mugo* och svarttall *P. nigra*. Arbetet med tallplanteringarna påbörjades redan på 1870-talet och har fortgått i 100 år. Övriga trädarter som förekommer i mindre omfattning är björk, bok och ek. Markvegetationen är ofta gles och helt nakna ytor finns, men för övrigt dominerar lavar och mossor. Bland kärlväxter är kruståtel *Avenella flexuosa* och sandstarr *Carex arenaria* vanliga. I områden som gränsar till havet tillkommer bland annat borsttåtel *Corynephorus canescens*, strandråg *Leymus arenarius* och sandrör *Ammophila arenaria*.

Svamparter

Trots den torra och varma miljön och avsaknad av kalk, förekommer många intressanta arter och på flera av lokalerna har noterats över 100 arter. Många av

arterna bildar mykorrhiza med tall, t.ex. släktet musseroner *Tricholoma*.

Intressanta arter

Amanita gemmata gul flugsvamp: S, ÖT, Si, H. En mycket sen svamp (ofta okt–nov; Fig 2)

Bankerna fuligineoalba talltaggsvamp: H. Hotkategori NT (nära hotad)

Clavaria argillacea hedfingersvamp: S.

Cortinarius mucifluus tallspindling: H

Cortinarius mucosus hedspindling: S, VT, ÖT, H.

Entoloma sericeoides: H. Mycket sällsynt; en lokal i Artportalen (conf. Erhard Ludwig)

Hebeloma cylindrosporum: H. Sällsynt; 7 lokaler i Artportalen (conf. Erhard Ludwig)

Mycena chlorantha dynhätta: S, ÖT. Växer bland och på sandrör (Fig. 3)

Inocybe sambucina vittråding: H (Fig. 4)

Omphaliaster asterosporus stjärnnavling: H.

Scleroderma septentrionale sandrott-ryffel: Si, H. Hotkategori NT (nära hotad)

Fig. 3. Dynhätta *Mycena chlorantha* på sandrör. Foto J. Svensson.

Tricholoma albobrunneum kastanjesmusseron: s, ÖT, Si, H.

Tricholoma apium lakritsmusseron: VT, H. Hotkategori VU (sårbar)

Fig. 4. Vittråding *Inocybe cambucina*. Foto J. Svensson.

Tricholoma equestre riddarmusseron: VT, ÖT, Si, H.

Tricholoma sudum torrmusseron: H (conf. Erhard Ludwig).

Ölands flora precis utkommen

Efter 15 års inventering har resultaten från den senaste ölandsinventeringen skrivits samman och presenteras i två delar. Boken är gedigen och artdelen består av beskrivning av arterna, lokallistor på sällsynta arter, samt utbredningskartor för upp till tre tidsperioder.

Boken kan beställas på <<https://svenskbotanik.se>> och kostar 590 kr inklusive frakt. Om du är på Öland går det att köpa den direkt på Naturbokhandeln eller station Linné.

Årets växter

Svenska Botaniska Föreningen (SBF) har utsett backklöver *Trifolium montanum* och brunklöver *T. spadiceum* till årets växter. Tyvärr har backklöver bara gamla fynd i Blekinge och brunklöver är överhuvudtaget inte känd från landskapet.

Alla är emellertid välkomna att rapport-

era fynd av dessa arter i övriga delar av Sverige i år. Uppgifterna ska bestå av fyndplats, biotop, mängd, datum och kan rapporteras antingen direkt i Artportalen eller genom att skicka in blanketter. Gå in på SBF:s hemsida (www.svenskbotanik.se/arets-vaxt), där det står om arterna och där man kan ladda ner blanketter.

Fintandat björnbär i Blekinge

Åke Widgren

*Blekinge är förmodligen det landskap som hyser flest arter av krypbjörnbär *Rubus sect. Corylifolii*. Den senast urskiljda arten fintandat björnbär har under en tid gått under flera namn och uppgavs som osäker i förra Blekingefloran. Den är emellertid nu accepterad bl.a. efter Ulf Rydes och Tomas Buréns utredningar och Åke Widgren ger här en första översikt av arten som har sin tyngdpunkt i Blekinge.*

Fintandat björnbär *Rubus decurrentispinus* är en krypbjörnbärsart som är rödlistad som sårbar (VU). Kunskapen om artens utbredning och status har varit väldigt bristfällig, men riktade eftersök de senaste åren har visat att den har en stark ställning i östra Blekinge och särskilt i området kring Karlskrona.

Historik

Vid tiden för landskapsflorainventeringen 1980–2005 var kunskapen om arten närmast obefintlig. Fröberg (2006) nämner bara *R. decurrentispinus* som uppgiven från Blekinge enligt Gärdenfors (2005), och att ”belägg behöver kontrolleras”. Ett problem var att arttillhörigheten vid denna tid var oklar, och att den även existerade under två andra namn, *R. internatus* och *R. ruderalis*. Den först-

nämnda behandlades som en ”regionalart” som inte var giltigt beskriven. Blekinges Flora (Fröberg 2006) uppger två fynd av *R. internatus*, dels från Häljarums grustag (numera naturreservat) 1996, dels från Skogsgården norr om Förkärla 1990. Belägg från dessa två var granskade av den danske björnbärs-specialisten Anfred Pedersen. Det var först när Ulf Ryde började leta systematiskt efter fintandat björnbär 2004–2005 som bilden började klarna, och det visade sig att arten hade ett flertal lokaler kring Karlskrona. Under åren 2006–2012 tillkom ytterligare 19 lokaler efter riktade eftersök från Ulf Ryde och Tomas Burén. Efter att arten rödlistats som sårbar (VU) 2020, och därmed också blivit floraväktarart, började jag själv intressera mig för den och lära mig karaktärerna. De

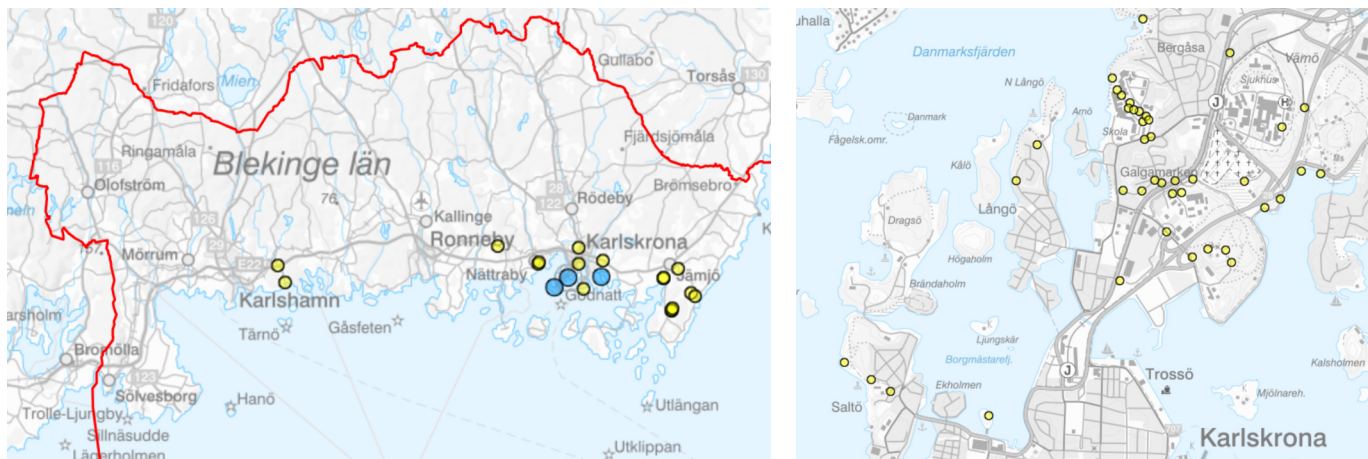

Fig. 1a. Utbredning av fintandat björnbär i Blekinge 1990–2003 (gul prick = fynd; blå prick = kluster av flera fynd. **b.** Detaljutbredning i Karlskrona. Uttag från Artportalen december 2023.

Fig. 2. Bladens ljus gulgröna färg och finspetsade tänder är bra karaktärer. Foto Å. Widgren

flesta av de 65 nu kända lokalerna är hittade under 2021–2023 av Tomas Burén och mig.

Utbredning och ekologi

Fintandat björnbär *Rubus decurrentispinus* är ett krypbjörnbär som har sin huvudsakliga svenska utbredning i Blekinge, framför allt i den östra delen av landskapet (Fig. 1). Utanför Blekinge förekommer arten i östra Skåne (ett 10-tal lokaler) samt i Kalmar (2 lokaler). Den kända utbredningen utanför Sverige är begränsad till norra Tyskland. Arten växer främst i vägar, kanter men även i bryn, ruderatmarker, gräsmarker, hållmarker och i lövskog (Artdatabanken 2023). Det finns inget som tyder på att den skulle vara särskilt konkurrenssvag. De största hoten mot enskilda lokaler utgörs med all säkerhet av exploatering av olika slag, till exempel schaktning, vägbyggen och ny bebyggelse, samt destruktiv väkantsskötsel.

Kännetecken

Fintandat björnbär kännetecknas främst av de påtagligt ljus gulgröna och fintandade

bladen. Åtminstone en del av uddsmåbladen har den största bredden ovanför mitten (närmare spetsen av uddsmåbladet). Taggarna, både på årsskotten och i blomställningen, har en bred bas. Blommorna är svagt rosa men kan uppfattas som vita (Artdatabanken 2023). Det jag själv brukar reagera på när jag hittar nya lokaler är den ljus gröna bladfärgen, och nästa karaktär jag tittar på brukar vara de finspetsiga bladtänderna (Fig. 2). De arter man främst kan förväxla fintandat björnbär med är bornholmsbjörnbär *Rubus lidforssii* och lindblomsbjörnbär *Rubus mortensenii*. Bornholmsbjörnbär har också ljusgröna och fint tandade blad, men uddsmåbladen är långspetsade med den största bredden nedanför mitten (närmare basen). Lindblomsbjörnbär har rundare och mindre fint tandade blad samt klenare taggar.

Förekomst och status i Blekinge

I Blekinge har fintandat björnbär 65 kända lokaler, registrerade från 1990 till idag. Inte mindre än 51 av dessa finns i Karlskrona kommun, varav 45 i Karlskrona stad med särskild tyngdpunkt på Gräsvik, Galgamarken och Vämö (Fig. 1b). Utanför Karlskrona kommun finns endast en lokal i Ronneby och två i Karlshamns kommun.

Under 2021–2023 har samtliga tidigare kända lokaler utom tre besökts, samtidigt som nya har eftersökts. På endast tre av de gamla lokalerna har arten inte gått att återfinna. En av dessa (på Verkö) är förstörd av vägbygge. De övriga två är kanske felbestämningar.

I Karlskrona, särskilt i Gräsviksområdet, ligger en del lokaler väldigt nära

Fig. 3. Blekinges (och Sveriges?) största lokal för fintandat björnbär; Västra Mark, Karlskrona. Foto Å. Widgren

varandra, ibland bara några tiotal meter från varandra. Att de ändå avgränsats som olika beror på att de ligger i olika biotoper eller är tydligt åtskilda av vägar eller byggnader.

Av de 65 kända lokalerna utgörs hela 40 av vägkanter och väglänther, inte sällan i anslutning till bergsskärningar. Den näst vanligaste biototypen (14 lokaler) är annan ruderatmark, som slänther vid parkeringsplatser, banvallskanter och tomtkanter. Den tredje vanligaste är skogsbryn (7 lokaler).

Att beräkna hur mycket fintandat björnbär det finns är lite klurigt. Att försöka räkna antalet plantor, som man oftast gör inom floraväkteriet, fungerar inte för krypbjörnbär som breder ut sig vegetativt. Enda fungerande sättet är att bedöma ytan (täckningsgraden). Om man summerar ytan av alla fintandade björnbär som räknats på lokalerna vid det senaste besöket blir resultatet 1492,5 kvm. På endast tre lokaler (två i Karlshamn, en i Karlskrona) saknas mängduppgifter. De flesta lokalerna är bara besökta en eller ett par gånger vilket gör att det inte går att utläsa någon trend, men för de som besökts

mer än en gång ser siffrorna stabila ut. På den största lokalen, i Västra Mark, beräknades arten täcka 320 kvm sommaren 2023 (Fig. 4).

Troligen finns det ett visst mörkertal av ännu oupptäckta lokaler, och störst chans att hitta nya är det troligen i Karlskronaområdet som redan idag har de flesta kända förekomsterna. Om arten kommer att stanna kvar som sårbar (VU) i rödlistan efter nästa revidering återstår att se. Resultaten av de senaste årens inventeringar antyder att nära hotad (NT) kanske är en lämpligare kategori.

Tack

Tack till Tomas Burén för bl.a. hjälp med inventering och artbestämning.

Citerad litteratur

ArtDatabanken. 2023. Artfakta. Fintandat björnbär *Rubus decurrentispinus*. "<https://artfakta.se/artinformation/taxa/rubus-decurrentispinus-1913/detaljer>"

Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371 12 Karlskrona
E-post: cotula@gmail.com

Fyndrapporter

Lars Fröberg

Intressanta fynd av kärlväxter från 2023 rapporteras. Koordinater ges enligt Rikets nät (Rt90); ! = granskad av ...

Aconogonon x fennicum finnslide.
Ronneby sn, Kallingevägen (14874-62315) trottoarkant 2023-07-25

Tomas Burén & Åke Widgren
Amaranthus hybridus ssp. *powellii*
grönamarant. Ronneby sn,
Gammalstorp (14702-62440)
tomtmark 2023-10-21 Bengt Ignell
(!L. Fröberg)

Aristolochia macrophylla pipranka.
Eringsboda sn, Blomstergården
(14652-62571) övergiven park 2023-09-12 Åke Widgren

Berberis candidula silverberberis.
Karlskrona sn, Saltö utkik (14850-62260) f.d. park (ädellöv) 2020-03-29 Åke Widgren (!L. Fröberg)

Berberis julianae långbladig berberis.
Karlskrona sn, Saltö utkik (14850-62260) f.d. park (ädellöv) 2020-03-29 Åke Widgren (!L. Fröberg)

Cerastium subtetradrum östkustarv.

Torstävaviken (se artikel i detta häfte)

Cotoneaster x suecicus skogholmsoxbär.
Ramdala sn, Torsnäs (14936-62262)
2023-07-01 Tomas Burén & Åke
Widgren (!L. Fröberg)

Dactylis glomerata x polygama lundäxing
x hundäxing Nättraby sn, Skärva
(14856-62302) 2023-06-11 Åke
Widgren (!L. Fröberg)

Darmera peltata sköldbräcka. Eringsboda
sn, Blomstergården (14652-62571)
övergiven park 2023-09-12 Åke
Widgren

Eragrostis multicaulis gatkärleksgräs.
Karlskrona sn, Stortorget (14862-62258) 2023-07-12 Åke Widgren

Eragrostis minor litet kärleksgräs.
Karlskrona sn, Verköhamnen (14892-62263) 2023-07-22; Karlshamn, jv-stationen (14418-62279) 2022-10-06 Åke Widgren

Festuca rubra ssp. *commutata* tuvsvingel.
Karlskrona sn, Villa Vik (14876-62298)
2022-06-12, 2 ex Åke Widgren (!L. Fröberg)

Fig. 1. Vinteriberis *Iberis sempervirens*. Foto Å. Widgren

Fig. 2. Klocktobak *Nicotiana langsdorfii*. Foto Å. Widgren

Författarinstruktioner

Detta är föreningens medlemshäfte och skickas ut 1 gång per år, under våren. Vi presenterar intressanta fynd och ger en rapport från floraväxteriet. Dessutom ges referat från föreningens aktiviteter, kommande programpunkter och andra botaniska aktiviteter med anknytning till föreningen. Vi publicerar även specialinventeringar, samt diverse systematiska utredningar som har anknytning till landskapet.

Manus kan skickas till föreningens redaktör, Lars Fröberg (larsfroberglund@gmail.com). När ni skickar in era bidrag måste bilder och tabeller skickas separat från textdokumentet. Redaktionen och föreningen ansvarar inte för författarnas åsikter.

Fyndrapporter (forts.)

Hieracium baliophyllum. Karlskrona sn, Villa Vik (14876-62298) 2022-05-29 Åke Widgren (!T. Tyler)

Iberis sempervirens vinteriberis (Fig. 1). Karlskrona sn, Skeppsbrokajen (14866-62265) trottoarkant invid husvägg 2023-08-23 Åke Widgren.

Lepidium virginicum virginiakrassing. Karlskrona sn, Vämö kyrkogård (14874-62278) kompost 2023-09-23 Åke Widgren (!L. Fröberg)

Mentha aquatica ssp. litoralis strandmynta. Sturkö sn, V. Skällö (14952-62209) 2023-07-19 Åke Widgren (!T. Tyler)

Nicotiana langsdorfii klocktobak (Fig. 2). Karlskrona sn, Ö. Hamngatan

(14868-62264) gatkant 2023-08-23 Åke Widgren (!L. Fröberg)

Petasites japonicus bitterskråp. Erigsboda sn, Blomstergården (14652-62571) övergiven park 2023-09-12 Åke Widgren

Sagittaria latifolia bredpilblad. Erigsboda sn, Blomstergården (14652-62571) övergiven park 2023-09-12 Åke Widgren

Salvia nemorosa stäppsalia. Karlskrona sn, Krutviksvägen (14862-62258) 2023-07-21 Åke Widgren (!L. Fröberg)

Taraxacum prionum nabbmaskros. Karlskrona sn, Saltöbadsvägen (14875-62276) ruderatmark 2022-05-07 Erik Lundén, Tommy Nilsson, Tomas Burén & Åke Widgren (!T. Nilsson)

Innehåll

3	Förord
4	Avenbok viktigt substrat för kryptogamer
8	Blekinges flora på Botanikportalen
9	Östkustarv - återfynd i Blekinge
12	Svampar i sandtallskog
14	Ölandsfloran (annons)
14	Årets växter
15	Fintandat björnbär i Blekinge
18	Fyndrapporter